

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК
ПРИРОДНИЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ (1991-2014 РР.)***М.В. Гриньова, Ю.П. Краценко
Полтава, Україна*

Історія природничого факультету бере початок з 1919 року, коли Полтавський учительський інститут було реорганізовано в педагогічний. У складі факультету функціонують кафедри педагогічної майстерності та менеджменту, хімії та методики викладання хімії, ботаніки та методики навчання біології, біології та основ здоров'я людини, екології та охорони довкілля.

У часи незалежності України на чолі природничого факультету стояли доцент Білич А. М. (1987-1994) і доцент Редчук А. С. (1995). Із 1995 року незмінним деканом є доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки, член-кореспондент Міжнародної академії педагогічної освіти Гриньова М. В.

Факультет має потужний кадровий потенціал. Так, на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту (завідувач – доктор педагогічних наук, професор Гриньова М. В.) працюють: докторів наук, професорів – 1; кандидатів наук, професорів – 1; кандидатів наук, доцентів – 8; викладачів без наукового ступеня – 1; старший лаборант – 1. На кафедрі хімії та методики викладання хімії (завідувач – доктор педагогічних наук, професор Шиян Н. І.) працюють: докторів наук, професорів – 1; кандидатів наук, доцентів – 7; викладачів без наукового ступеня – 1; старший лаборанти – 2; завідувач лабораторіями – 1. На кафедрі ботаніки та методика навчання біології (завідувач – доктор педагогічних наук, професор Оніпко В. В.) працюють: докторів наук – 3, кандидатів наук, доцентів – 4; викладачів без наукового ступеня – 2; старших лаборантів – 3. На кафедрі біології та основ здоров'я людини (завідувач – доктор біологічних наук, професор Цебржинський О. І.) працюють: докторів наук – 1; кандидатів наук, доцентів – 4; викладачів без наукового ступеня – 4; старший лаборант – 1; завідувач навчальної лабораторії – 1. На кафедрі екології та охорони навколишнього середовища (завідувач – кандидат біологічних наук, доцент Смоляр Н. О.) працюють: кандидатів наук, доцентів – 5; викладачів без наукового ступеня – 2; старший лаборант – 1.

Факультет здійснює підготовку фахівців за такими напрямками підготовки: 6.040102 Біологія, 7.04010101 Хімія, 7.04010201 Біологія, 7.03010201 Психологія, 7.04010201 Біологія. Основи аграрного виробництва, 8.18010020 Управління навчальним закладом, 8.18010013 Управління проектами.

Науково-методична робота на факультеті спрямована на удосконалення методичного забезпечення навчальних курсів, практик (виробничих, педагогічних, фахових із методик, навчальних екскурсій, підготовки студентами курсових та кваліфікаційних робіт). Кожна кафедра має в цій сфері вагомий здобутки, які відбивають високий науково-методичний рівень викладачів. Зокрема, кафедрою педагогічної майстерності та менеджменту видано низку посібників із грифом МОН: Гриньова М.В. Саморегуляція / Гриньова М.В. – Полтава, ТОВ "АСМІ". – 2012. – 263 с.; Гриньова М.В. Природознавство : [навч. посіб. для студентів педагогічних університетів] / Гриньова М.В., Паляниця О.В. – 3-є видання. – Полтава, ПНПУ імені В. Г. Короленка. – 2012. – 258 с.; Педагогічні технології : теорія та практика : [Навчально-методичний посіб.] / За ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтава, ПНПУ імені В. Г. Короленка. – 2012. – 232 с.; Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – вид. доповн. і переробл. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.; Педагогічна майстерність: Хрестоматія: навч. посібник / Упоряд. І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 462 с.; Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади : монографія / П. В. Ворона. – Полтава, РВВ ПУЕТ, 2012. – 305 с.

Плідно працюють при кафедрі 5 науково-педагогічних комплексів: «Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту – Полтавський літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка», «Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту – Полтавська мала академія мистецтв імені Р. Кириченко», «Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту – Управління Державної пенітенціарної служби України в Полтавській області», «Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту – Музей-заповідник А. С. Макаренка (с. Ковалівка, Полтавського району)», «Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту – Асоціація директорів шкіл, ліцеїв, гімназій Полтавської області».

Кафедру педагогічної майстерності та менеджменту нагороджено дипломом лауреата Міжнародної академії рейтингових технологій і соціології «Золота фортуна» в номінації «За вагомий внесок у справу розбудови України та високий професіоналізм у сфері освіти і науки».

Сім років поспіль М. В. Гриньова є головою журі обласної олімпіади з біології, яка є результативною для Полтавщини, адже учні виборюють призові місця на всеукраїнських та міжнародних змаганнях. З 2013 року М. В. Гриньова очолює також журі обласної олімпіади з педагогіки і психології та журі обласного етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України. М. В. Гриньова є головою журі обласного етапу конкурсу «Класний керівник року».

Кафедра хімії та методики викладання хімії забезпечує навчальний процес із понад 40 навчальних дисциплін і здійснює методичне керівництво чотирма видами практик (пропедевтична, педагогічна з фахових методик, виробнича педагогічна, хіміко-технологічна). Викладачі кафедри протягом багатьох років працюють на тему «Шляхи підвищення ефективності навчально-виховного процесу з хімії у вищій та загальноосвітній школі». За останні роки викладачами кафедри підготовлено і видано понад 200 навчальних і навчально-методичних посібників з хімії для школярів і студентів. Викладачі кафедри вже багато років є членами журі III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії, конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів територіального відділення МАН України. Ураховуючи результативність роботи кафедри, Міністерство освіти і науки України своїм наказом № 716 від 13.12.2005 року призначило Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка базовим навчальним закладом з проведення II етапу Всеукраїнської олімпіади з хімії серед студентів класичних та педагогічних університетів (2006-2008 рр.). Під науковим керівництвом проф. Н.І. Шиян працювала спеціальна дослідницька група вчителів хімії Полтавської області „Методичний супровід профільного навчання хімії в сучасній школі” та творча група вчителів хімії м. Полтави „Результативність елективного профільного навчання хімії у загальноосвітній школі”.

На кафедрі ботаніки та методики навчання біології науково-методична робота здійснюється шляхом виконання міжкафедральної теми «Біологічні основи раціонального використання і охорони рослинного світу» та кафедральної «Підвищення продуктивності культурних і дикорослих рослин». При кафедрі функціонує наукова творча лабораторія, яка координує роботу з учителями міста та області з організації і проведенні науково-дослідницьких робіт учнів; здійснюється керівництво науково-дослідною роботою біологічного гуртка учнів гімназії № 21 м. Полтави; проводяться відкриті наукові семінари у Полтавському ОІППО для вчителів міста та області. Систематично здійснюється укладання та удосконалення навчально-методичних комплексів дисциплін, які забезпечуються викладачами кафедри. Викладачі беруть участь у роботі методичних об'єднань учителів біології міста та області, надають науково-методичні та методичні консультації учителям. Здійснюють рецензування учнівських наукових робіт по лінії МАН, викладання курсу «Ботаніка» для слухачів очно-заочної біологічної школи при Полтавському обласному еколого-натуралістичному центрі.

Кафедра біології та основ здоров'я людини є випусковою кафедрою з напрямку підготовки 6.040102 «Біологія», спеціальностей 7.04010201 «Біологія», 8.04010201 «Біологія». Крім того, кафедра бере участь у підготовці фахівців напряму підготовки 6.04010201 «Хімія» і спеціальності 7.04010101 «Хімія». Нині кафедра забезпечує навчальний процес із 25 навчальних дисциплін. Викладачі кафедри постійно працюють над удосконаленням методики викладання навчальних дисциплін кафедри у відповідності до сучасних вимог, беручи участь у кафедральних, факультетських, університетських методичних семінарах. До кожної навчальної дисципліни кафедри розроблений навчально-методичний комплекс, який включає: навчальну програму, робочу навчальну програму, методичні рекомендації до виконання лабораторних і практичних робіт, індивідуальної роботи студентів, методичні рекомендації до опрацювання тем винесених на самостійне вивчення. Викладачами кафедри (Закалюжний В.М., Коваль А.А., Паліяниця О.В., Бажан А.Г., Рибалка О.Я.) розроблено і впроваджено в навчальний процес зошити з друкованою основою з зоології безхребетних, гістології з основами ембріології, вікової фізіології і шкільної гігієни, вікової фізіології і валеології, фізіології людини і тварин. Створено посібник тестових завдань по зоології безхребетних для студентів денної та заочної форм навчання. Викладач кафедри Бажан А.Г. розробив навчальні посібники з різних розділів фізіології людини.

Науково-методична робота на кафедрі екології та охорони довкілля спрямована на удосконалення методичного забезпечення навчальних курсів, практик (виробничих педагогічних, фахових із методик, навчальних з екології, біології, загально-екологічної, ландшафтно-екологічної, виробничих зі спеціалізації), підготовки студентами курсових та кваліфікаційних робіт. Кожного навчального року на кафедрі здійснюється організація та проведення двох студентських олімпіад екологічного спрямування. На кафедрі у межах організації гурткової роботи постійно проводиться підготовка студентів до участі у конкурсах студентських наукових робіт, «До чистих джерел», у Всеукраїнській виставці наукових розробок студентів із природничих, технічних і гуманітарних наук у номінації «Природничі науки». Значна увага надається створенню фонду наочності з дисциплін кафедри; удосконалюється та поповнюється бібліотечний фонд кафедри, фонди фотографічних, відеоматеріалів, фільмотеки, презентаційних матеріалів тощо.

На кафедрі організована діяльність викладачів щодо надання наукових та методичних консультацій учителям міста, Полтавської області та школярам щодо підготовки наукових робіт у межах МАНу, розробки і впровадження екологічних проектів, виконання природоохоронних та екологічних конкурсних робіт. Викладачі кафедри викладають на курсах підвищення кваліфікації вчителів біології та хімії Полтавського обласного центру післядипломної педагогічної освіти, в Очно-заочній біологічній школі ПОЕНЦУМу, на підготовчих курсах в Полтавському педагогічному університеті.

З кожним роком зростає кількість наукових здобутків викладачів та студентів факультету. Так,

при кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту ведеться підготовка аспірантів і докторантів, захищено 30 кандидатських і докторських дисертацій з педагогіки. Доктор педагогічних наук, професор Гриньова М. В. підготувала 25 кандидатів і 2 доктори наук. Три дисертаційні роботи захищено під керівництвом професора Тарасевич (Кривонос) Н. М. Під керівництвом доцента Жданової-Неділько О. Г. захищено 2 кандидатські дисертації.

На Всеукраїнських, обласних та міжнародних конкурсах студенти під керівництвом викладачів кафедри неодноразово виборювали призові місця із менеджменту та педагогіки. Так, у 2012-2013 навчальному році на II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт призерами стали: *І. Шульга* (науковий керівник Гриньова М. В.) – диплом I ступеня Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за напрямом «Менеджмент» із науковою роботою «Менеджмент виховання життєвої позиції молоді у студентському самоврядуванні»; *К. Мاستюх* (науковий керівник Гриньова М. В.) – диплом III ступеня Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт за напрямом «Менеджмент» з науковою роботою «Менеджмент проекту «Школа активного дозвілля студентської молоді»; *Н. Костіна* (науковий керівник Ворона П. В.) – I премія щорічного конкурсу студентських робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад» Полтавської обласної ради з науковою роботою «Активізація громадського життя молоді Шишаччини через систему управління сільськими територіями в умовах сталого розвитку (з урахуванням досвіду молоді Німеччини)»; *К. Мاستюх* (науковий керівник Гриньова М. В.) II премія щорічного конкурсу студентських робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад» Полтавської обласної ради з науковою роботою «Зелений туризм для всіх».

З 1 жовтня 2007 року на кафедрі хімії та методики викладання хімії відкрита разова аспірантура зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання хімії (очна форма навчання). Під керівництвом професора Н. І. Шиян захищено 4 кандидатські дисертації.

На природничому факультеті, силами кафедри педагогічної майстерності та менеджменту, щорічно проводяться науково-практичні конференції пам'яті видатного випускника нашого навчального закладу А. С. Макаренка, кафедра є осередком діяльності Міжнародної макаренківської асоціації та Української асоціації А. С. Макаренка і по праву визнана науковою спільнотою як один із головних центрів світового макаренкознавства. Цінним її здобутком стало також проведення щорічної міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін. Каришинські читання». Видається збірник наукових праць із педагогіки «Витоки педагогічної майстерності» (входить до переліку наукових фахових видань України).

Свідоцтва Держслужби інтелектуальної власності про реєстрацію авторського права на твір отримали М. В. Гриньова (навчально-методичний посібник «Саморегуляція»), Ю. П. Кращенко (посібник «Методики пізнання майбутнього лідера»), Н. О. Коновал (видання «Організація пливу збалансованого харчування на розумову діяльність студентської молоді»).

Усі викладачі кафедри хімії та методики викладання хімії беруть активну участь у наукових конференціях різного рівня, присвячених проблемам хімії і педагогіки загальноосвітньої і вищої школи. Традиційними стали міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Завдання і перспективи навчання хімії у профільній школі», всеукраїнська науково-практична конференція «Менделєєвські читання», регіональний семінар «Шкільна хімічна освіта: проблеми і перспективи». Показником професійного рівня викладачів кафедри є призові місця студентів Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка на Всеукраїнській олімпіаді з хімії серед студентів класичних та педагогічних університетів. 2001-2003 роки – переможцем і призером олімпіади був Коробкін Юрій, 2004-2006 роки – Кращенко Юрій, 2007 рік – Кращенко Юрій і Давидов Денис, 2008 рік – Кращенко Юрій, 2011-2012 призером олімпіади став Малюков Денис, 2013р. Малюков Денис – переможець.

У рамках виконання кафедральної теми викладачі кафедри ботаніки та методики навчання біології (Гапон С. В., Оніпко В. В., Орлова Л. Д.) захистили докторські дисертації. Було видано монографії: Оніпко В. В. Професійна підготовка вчителя природничих дисциплін до роботи у профільній школі : монографія / В. В. Оніпко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 376 с.; Орлова Л. Д. Біоекологічні особливості лучних фітоценозів Лівобережного Лісостепу України (продуктивність та раціональне використання) / Л. Д. Орлова. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 278

Наукові розробки кафедри, які впроваджено за межами ВНЗ: Оніпко В. В. Компетентнісна організаційно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до роботи в профільній школі; Орлова Л. Д. Біоекологічний аналіз лучних фітоценозів Лівобережного Лісостепу України (стан, продуктивність та охорона). Гапон С. В. є засновником біосинтаксономічної школи в Україні з класифікації мохової рослинності на основі методу Браун-Бланке.

Наукова робота викладачів кафедри біології та основ здоров'я людини здійснюється в межах загальної теми «Біологічні основи реконструкції та охорони тваринного світу». Її складовими є

«Проксидантно-антиоксидантна система людини і тварин в нормі і патології» (проф. Цебржинський О.І.), «Палеонтологія і біостратиграфія антропогену Дніпровсько-Донецької западини» (доц. Закалюжний В.М.), «Популяційна біологія горобиних птахів» (доц. Слюсар М.В., «Моніторинг фізіологічного стану саранових для прогнозування ефекту стадності» (завідувач навчальної лабораторії Паляниця О.В.), «Оптимізація видового складу комах агроценозів з використанням попередника фацелії пижмолистої (*Phacelia tanacetifolia* Benth)» (ст. викл. Коваль А.А.), «Культивування поза організмом статевих та соматичних клітин свині при осцилюючих параметрах температури та концентрації водневих іонів» (ст. викл. Корчан Н.О.).

Науково-дослідна робота на кафедрі екології та охорони довкілля організована відповідно до кафедральної наукової теми: «Дослідження біорізноманітності Лівобережного Придніпров'я в аспекті охорони». На кафедрі функціонує наукова школа «Дослідження біорізноманітності Лівобережного Придніпров'я та шляхи її збереження» й три постійно діючі науково-практичні семінари: «Навколишнє середовище і здоров'я людини», «Шляхи інтеграції природоохоронної та еколого-просвітницької діяльності», «Фіторізноманітність Полтавської області в аспекті охорони». Викладачами кафедри опубліковано більше 400 наукових, науково-методичних та науково-популярних праць, серед яких монографії, навчальні посібники, методичні рекомендації.

На кафедрі за останні роки захищено 3 дисертаційні роботи викладачами: Шкурою (Криворучко) Т.В. (2008 р.), Грицай І.А. (2010 р.), Дяченко-Богун М.М. (2011 р.).

Плідні наукові контакти із зарубіжними педагогічними установами знайшли відображення у спільних міжнародних проектах та угодах про творче наукове співробітництво кафедри педагогічної майстерності та менеджменту з Сиктивкарським державним університетом (Сиктивкар, Росія), Російським державним професійно-педагогічним університетом (Єкатеринбург, Росія), Волгоградською державною академією підвищення кваліфікації і перепідготовки працівників освіти (Волгоград, Росія), Нижньоновгородським державним педагогічним університетом імені Козьми Мініна (Нижній Новгород, Росія), Державною бюджетною освітньою установою «Центр освіти № 656 імені А.С. Макаренка» (Москва, Росія), Краківською Академією ім. А. Фрича Моджевського червень 2013 року (Краків, Польща). Науково-дослідна лабораторія «Макаренко-Реферат» при Інституті порівняльної педагогіки Марбурзького університету (Федеративна республіка Німеччина) та Університет Сапієнса (м. Рим, Італія) мають тісну співпрацю з кафедрою педагогічної майстерності та менеджменту.

Викладачі кафедри хімії та методики викладання хімії підтримують зв'язки з вищими навчальними закладами Австралії, Білорусі, Казахстану, Росії. Зокрема, підписана угода про співпрацю з Арзамаським державним педагогічним інститутом імені А.П. Гайдара, Краснодарським медичним інститутом, Університетом управління та інформаційно-комунікаційних технологій (Австралія). З 16 по 19 травня 2013 року на базі кафедри, у межах роботи традиційного для європейських учених Гумбольдтівського колегіу «Хімія і життя», проходить науковий форум, присвячений 150-тій річниці з дня народження Володимира Івановича Вернадського. У поважному науковому зібранні взяли участь учені з університетів Німеччини (Гумбольдт-університет, Інститут хімії; Регенсбург-університет, Інститут фізичної і теоретичної хімії; Університет Штутгардта; Університет Баїлефельдта); Франції (Університет імені Поля Сабатьє); Росії (Інститут геосферної динаміки РАН); України (Інститут теоретичної фізики імені Боголюбова; Інститут органічної хімії НАН України), Національної академії педагогічних наук України, провідні науковці полтавських вишів.

Науковими партнерами кафедри ботаніки та методики навчання біології є «InterNICHE» (Великобританія), «Doctors against animal Experiments Germany» (Німеччина), Інститут біології Уфимського наукового центру РАН, лабораторія геоботаніки і охорони рослинності та Інститут природничих наук Сиктивкарського державного університету (Росія).

Кафедра біології та основ здоров'я людини співпрацює з міжнародною мережею за гуманну освіту (InterNICHE, Англія) та міжнародною організацією Doctor Against Animal Experiments (Германія) з питань гуманізації навчального процесу та впровадження альтернативних методів навчання. Завідувач кафедри проф. О.І. Цебржинський є членом Російської Академії Природознавства.

Провідним напрямом міжнародного співробітництва кафедри екології і охорони здоров'я є співпраця із природоохоронними установами – заповідниками, національними природними парками та ін.

Виховна робота на природничому факультеті є однією з пріоритетних напрямків діяльності педагогічної спільноти факультету. Адже залучення майбутніх учителів до виховної діяльності сприяє реалізації їх духовного і творчого потенціалу, професійному самовизначенню, створенню культурних цінностей.

Природничим факультетом ініційовано традиції проведення природоохоронних, просвітницьких, культурно-мистецьких заходів, серед яких відзначаємо: конкурс-презентація груп І курсу «Осінній дебют-2013» з нагоди Дня працівників освіти; виставка композицій із природного матеріалу «Засяяла в осінніх барвах Полтавщина», що присвячена визволенню Полтави від фашистських загарбників; щорічна

благодійна акція «Подаруй казку дітям!», відвідування Полтавського дитячого притулку «Любисток»; загальноміський захід юних натуралістів «У світі птахів»; конкурс команд КВН I курсу на кубок декана природничого факультету проф. Гриньової М. В.; звітний концерт колективів художньої самодіяльності «Українська весна»; культурно-мистецький захід «Перемога, свята перемога».

У контексті духовно-морального виховання майбутніх учителів особливої уваги заслуговують традиційні «Уроки доброти», ініційовані проф. Гриньовою М. В. та заслуженим артистом України Юрченком Г. Ю.

Традиційною є співпраця природничого факультету з управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Полтавської міської ради у напрямку реалізації загальноміських проектів та програм. Зокрема, відзначаємо партнерську співпрацю щодо організації та проведення VII благодійного студентського балу «Допомогти так легко», щорічної церемонії нагородження «Молодь року».

На природничому факультеті функціонують колективи та студії художньої самодіяльності: хореографічний колектив сучасного танцю «Адажио»; студія естрадної пісні «Арніка»; команда з чирлідінгу «Star way»; стем-команда «Discovery».

Кафедрою педагогічної майстерності та менеджменту ініційовано традиції проведення виховних заходів, які спрямовані на формування професійної культури майбутнього вчителя: педагогічний вернісаж «Хочу бути хорошим учителем»; турнір «Сходінка до педагогічної майстерності»; діалог старшокурсників з першокурсниками «Гортаючи сторінки «Педагогічної поеми»; діалог студентів III курсу з другокурсниками за книгою В.О.Сухомлинського «Серце віддаю дітям». При кафедрі функціонує студентський клуб педагогічного краєзнавства та клуб педагогічної творчості, у рамках діяльності яких студенти проводять наукові розвідки, різноманітні турніри та тренінги, фестивалі педагогічної майстерності. Проводяться традиційні педагогічні екскурсії до Державного музею В. О. Сухомлинського (с. Павлиш), Педагогічно-меморіального музею А. С. Макаренка.

Професорсько-викладацький та студентський колектив факультету підтримують тісні взаємини з педагогами-ветеранами, які впродовж багатьох років самовіддано працювали, виховуючи підростаюче покоління. Жодний захід природничого не відбувається без участі викладачів-пенсіонерів: тематичні зустрічі з обміну досвідом, участь у складі журі факультетських програм, виступи на урочистих зборах.

Викладачі та студенти традиційно беруть шефство над упорядкуванням могили знаного вченого-хіміка, колишнього декана А. П. Каришина.

Сутнісною рисою студентського самоврядування природничого факультету закладу є відповідність його роботи цілям, змісту та структурі самої педагогічної діяльності. Відомо, що сформованість педагогічних умінь відображає рівень оволодіння професійно значущими якостями. Це також визначає розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів. Тобто діяльність системи студентського самоврядування стає фактором цілеспрямованого виховання, формування та розвитку всієї сукупності професійних здібностей учителя-вихователя.

Сприятливе середовище та всебічну підтримку для функціонування й розвитку створює декан природничого факультету М. В. Гриньова. Студентське самоврядування – школа вчинків, середовище спілкування та спільної творчої діяльності, яку можна здійснювати тільки разом, лише в команді. Будь-яка команда свідомо чи несвідомо обирає своїх лідерів і йде за ними. Час від часу лідери змінюються, що дає можливість розвивати навички саморефлексії у майбутніх учителів. Періодична звітність і виборність є одним із базових принципів сучасного студентського самоврядування. Так, студентськими деканами природничого факультету свого часу були К. О. Вовк, М. А. Божинська, Н. О. Коновал, студентськими культурними організаторами Ю. Ю. Дусяк, С. С. Шкоденко, Ю. І. Боловацька, М. С. Тітік, К. В. Мастюх, студентськими профорганами К. О. Удовиченко, О. О. Момот, К. І. Яременко, Т. М. Шелест, В. В. Рева, О. С. Бутко, головами студентського наукового товариства Ю. П. Кращенко, К. І. Тарабун, А. О. Біленко.

У 2006 році досвід студентського наукового товариства природничого факультету використано при створенні Студентського наукового товариства університету, яке очолив Ю. П. Кращенко. У вересні 2007 року ініціативною групою студентів університету скликано конференцію студентів та аспірантів і створено головний орган студентського самоврядування – студентську раду. Ю. П. Кращенко був співзасновником та головою студентської ради два роки (2007-2009 рр.), співавтором Положення про студентське самоврядування університету. Протягом 2010-2012 рр. студентську раду університету очолювала студентка природничого факультету К. І. Яременко.

Протягом 2008-2012 рр. Ю. П. Кращенко був віце-президентом Національного студентського союзу, основна мета якого представництво та захист науково-освітніх, соціально-економічних та інших прав та інтересів осіб, які навчаються. З 2012 року він очолює Раду молодих учених при Державному агентстві з питань науки, інновацій та інформатизації України.

Ураховуючи необхідність навчання нової генерації лідерів місцевого і студентського самоврядування, виховання лідерських якостей майбутніх учителів, за ініціативою Ю. П. Кращенка, О. І. Гаврилюка, А. О. Микитенка спільно з управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту виконавчого

комітету Полтавської міської ради розроблено молодіжний проект «Полтавська школа місцевого і студентського самоврядування «Лідер майбутнього», котрий успішно функціонує 5 років поспіль (2009-2014 рр.). Проект триває протягом жовтня-червня кожного навчального року. Складові Школи – семінари і тренінги з лідерства, роботи в команді, діяльності місцевого та студентського самоврядування, діловодства, конфлікт-менеджменту, проектної діяльності, фандрайзингу (залучення коштів для реалізації проектів) тощо. Науковий керівник Школи М. В. Гриньова. Лекторами Школи є провідні вчені, в тому числі з нашого університету (Н. М. Тарасевич, Г. О. Кудряшов, М. О. Герасименко) та топ-менеджери Полтавської області і Полтави (П. В. Ворона, О. А. Деркач, О. М. Ромас), громадські діячі (Г. С. Шавиро, О. Денисенко, Т. Ю. Іваніна) Випускниками Школи є понад 250 студентів та учнів-старшокласників.

Громадська активність викладачів факультету знаходить відображення у різноманітних заходах, учасниками яких вони виступають. Професорсько-викладацький колектив бере активну участь в реалізації міських проектів та програм («Молодь обирає здоров'я», «Серце до серця», «СНІДу – ні, зупини відлік!», «Квітка надії», «Запали свічку»; Пам'ятна хода до Дня Героїв Крут). Викладачі здійснюють просвітницьку роботу серед населення міста та області, виступають на радіо та телебаченні на науково-публіцистичні теми з питань охорони природи, проблем здоров'я людини, виховання та професійної орієнтації молодого покоління. Своєрідною візитівкою факультету є загальноміське «Свято птахів», яке щорічно проводиться спільно з Полтавським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді та школами міста Полтави.

Понад 10 років профспілкову організацію факультету очолює доцент Н.М. Пивовар. Профспілка здійснює захист прав працівників факультету, організовує піклування про ветеранів, сприяє здоров'я збереженню колективу.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

*М.Б. Євтух
Київ, Україна*

Складні завдання, які стоять перед сучасною школою, вимагають підвищення загальнопедагогічної підготовки учителя, яка покликана озброїти студентів педагогічних вузів знаннями основ педагогічної теорії і шкільної практики, розвинути у них професійне мислення, сформувані педагогічні вміння і навички, виховати майбутнього вчителя як активну творчу особистість.

В розуміння поняття підготовленості студентів до професійно-педагогічної діяльності включають такі критерії, як: глибокі наукові, спеціальні й педагогічні знання, відповідний рівень вихованості, загальнолюдська культура й інтелігентність, педагогічна спрямованість, компетентність і діловитість, гуманістична духовність, широка ерудиція та соціальна активність, творче мислення.

3-поміж ключових характеристик особистості вчителя, що здатний творчо розв'язувати поставлені перед ним професійні завдання, є його психологічна культура, на формування якої зорієнтований вузівський курс психології. Психологічна культура вчителя включає сукупність теоретичних знань з психології, тісно пов'язаних із контекстом майбутньої професійної діяльності, вміння використовувати ці знання в роботі з учнями; здатність бачити за поведінкою дитини її душевний стан, рівень розвитку пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, рис характеру, здібностей; вміння орієнтуватися у педагогічних ситуаціях, оцінювати їх, обирати відповідні способи спілкування з дитиною, колективом учнів; грамотно впливати на психіку школяра, сприяючи його особистісному зростанню.

Необхідною складовою психологічної культури вчителя визнається емоційна культура, яка лежить в основі моральності. Уміння знайти адекватну форму прояву своїх емоцій, володіти собою, керувати власними емоційними станами є показником розвиненої емоційної культури вчителя. Вона забезпечує повноцінне спілкування, дозволяє знайти вихід у складних конфліктних ситуаціях.

Підвалиною творчості вчителя є і психолого-педагогічне мислення, яке передбачає творчий, нестандартний, пошуковий підхід до будь-яких проблем організації та проведення педагогічного процесу та постійне його вдосконалення, всебічний аналіз навчально-виховних заходів з позиції сучасних досягнень психологічної, педагогічної та інших наук, уміння бачити, знайти щось нове, оригінальне у кожному педагогічному явищі, на перший погляд, навіть посякденному. Як відомо, більшість дослідників підкреслюють, що саме творчість є найбільш суттєвою характеристикою педагогічної діяльності (О. А. Абдуліна, А. К. Кузьміна, А. Т. Леонтьєв, В. О. Сластьонін).

Важливою передумовою формування творчих умінь є організація викладачем творчого процесу на практичних заняттях і залучення студентів до активної участі в ньому. Цьому сприяють рольові дидактичні ігри. Так, при вивченні курсу педагогіки проводяться дидактично-рольові ігри "Засідання батьківського комітету" і "Класна година", які супроводжуються аналізом підготовки та проведення цих заходів, і виставленням оцінки за повноту розкриття ролі й акторську майстерність.

У ході гри звертається увага на види, форми і методи виховної роботи класного керівника,